

HOT

undersøgelsen 2018

Nationalt Videncenter for Læsning og Gyldendal Uddannelse byder velkommen til HOT-undersøgelsen 2018. Det er niende år i træk – og den 10. HOT-udgivelse – hvor vi undersøger, hvad der undervises og forskes i inden for den verden, der til dagligt er optaget af literacy. Vi er glade for, at I vil læse med igen i år!

Om HOT

HOT er en lille opinionsundersøgelse, der kan give alle, der hver dag arbejder med literacy, inspiration til egen praksis. Med HOT 2018 i hånden kan man få be- eller afkræftet sine fornemmelser af, hvor literacy-området er på vej hen, og hvilke tendenser der står stærkt for tiden.

I HOT-undersøgelsen beder vi 21 personer, der professionelt beskæftiger sig med literacy, om at fortælle os, hvad de betragter som det aktuelle lige nu. Vi spørger dem også om, hvorfor de mener, det er aktuelt, samt hvad der burde være (mere) hot, hvis de kunne sætte deres egen dagsorden. På den måde retter vi også blikket mod nye tanker og tendenser.

De 21 personer udgør børnehaveklasseledere, skolelærere, læsevejledere, konsulenter inden for skole og dagtilbud i kommuner og undervisere og forskere på professionshøjskoler og universiteter. Cirka halvdelen af respondenterne skiftes ud hvert år, og vi vil altid gerne have nye respondenter med i undersøgelsen. Kontakt os gerne på Nationalt Videncenter for Læsning, hvis du vil være med.

Undersøgelsen er opstået efter inspiration fra *The International Literacy Associations* "What's Hot in Literacy"-undersøgelse. Den er værd at tage et kig på, hvis man ønsker international inspiration inden for literacy.

Læs undersøgelsen her www.literacyworldwide.org/get-resources/whats-hot-report.

HOT

2018

Igen i år er vi spændte på, om der er nye tendenser på bedding, og på, hvad der måske går igen. På HOT-listen er der som regel gengangere, men på listen over, hvad der burde være hot, kan der sagtens optræde tendenser, som udskiftes med nye året efter. Vi trækker de områder frem, som 5 respondenter eller derover har peget på, og derfor kan vi i 2018 samle 6 kategorier på HOT-listen og 5 kategorier på BURDE-VÆRE-HOT-listen. De seks kategorier på HOT-listen er:

1. **Literacydidaktik i skolen (14)**
2. **Literacy og skolestart (10)**
3. **Tidlig literacy (9)**
4. **Ordblindhed (8)**
5. **Sproglig udvikling i alle skolens fag (8)**
6. **Digital literacy (7)**

Dette års liste ligner den fra 2017. Det kan måske skyldes, at de kategorier, der var nye på listen sidste år, nu for alvor har vundet indpas i vores respondenteres faglige bevidsthed.

Øverst på listen finder vi [Literacydidaktik i skolen](#). Det var en kategori, der var ny på listen sidste år, ligeledes på en førsteplads. I år er der dog endnu flere respondenter, der – med flere og nye begrundelser – har peget på dette felt. Næst på listen er [Literacy og skolestart](#), der ligeledes var nyt sidste år, og som også dér ramte en andenplads. Det er i det hele taget et område, der optager vores respondenter meget. [Tidlig literacy](#) er ved at være en gammel kending på HOT-listen, og i år ligger kategorien på en tredjeplads med 9 respondenter. De to kategorier [Ordblindhed](#) og [Sproglig udvikling i alle skolens fag](#) har fået lige mange stemmer og deler 4.-5.-pladsen. Faktisk har der aldrig været et større fokus på kategorien ordblindhed, end der er i år, mens [Sproglig udvikling i alle skolens fag](#) kom på listen i 2017 og kendes som et tværfagligt kompetenceområde i Fælles Mål.

Endelig finder vi på sjettepladsen [Digital Literacy](#), som ikke tidligere har fremgået af listen. Dog favner kategorien elementer fra tidligere lister, nemlig hele det multimodale felt samt læsning og fremstilling på skærme og

digitale læremidler. Respondenterne viser i det hele taget stor interesse for, hvordan digitalisering, teknologi, læring og literacy spiller sammen.

1. Literacydidaktik i skolen

Behovet for at tale om, hvad der er god literacydidaktik, er stort, og vores respondenter er optagede af at udvikle den bedste læse- og skriveundervisning. De er optagede af test og evaluering, af undervisningsmidler og af, hvordan en skolekultur med kraftig målstyring påvirker arbejdet med børns literacy i skolen:

”

Der er stor opmærksomhed på, hvad man egentlig får ud af at teste eleverne i fx læsning. Det diskuteres vidt og bredt i disse år, om de test, der anvendes, nu også giver 1) relevante data, 2) retvisende billeder af elevernes kompetencer, 3) mulighed for at understøtte lærernes formative vejledning.

Vi skal også hele tiden være opmærksomme på, om testene styrer os. Ender vi med kun at undervise i områder, der let kan måles og vurderes? Ingen grise bliver tungere af at blive vejlet, men samtidigt har vi

brug for at vide ret nøjagtigt, hvor vores elever er, når vi skal opstille konkrete mål for dem.

Hvordan står det så til med skoleelevers læsning anno 2018 ifølge vores respondenter? En læsevejleder siger:

”

En del elever afkoder nogenlunde, men langsomt og er ikke opmærksomme på tekstbånd, og på hvordan man læser mellem linjerne. Lærerne på mellemtrinnet og udskoling er typisk ikke opmærksomme på, at en stor del af deres elever stadig skal arbejde både med afkodning på ordniveau og læsning på og mellem linjerne.

Og hvad bliver der af læseforståelsen? Vores respondenter ved ikke rigtigt, hvad de skal mene om den. Den optræder ikke på HOT-listerne, som den gjorde for bare få år siden. Og hvad bliver det til med skrive-didaktikken? Den mener vores respondenter, bør være mere hot inden for literacyundervisningen, end den er nu:

”

Der bliver skrevet alt for lidt i skoleforløbet. Den opdagende skrivning er implementeret i indskoling, men hvad med skrivningen herefter?

En anden respondent, der har sin daglige gang som læsevejleder på mellemtrinnet, er ikke bange for at reflektere over lærernes prioriteringer, og hun er bekymret:

”

Megen undervisning i literacy styres af læremidler og fagportaler. Jeg ser flere eksempler på uge- og årsplaner, hvor overskrifter på bestemte forløb beskrives efter fx overskrifterne på *Stavevejens* og *Fandangos* kapitler. Jeg efterlyser en reflekteret, lærerstyret og langt mere varieret undervisning i læsning og skrivning, der ikke kun kører efter et bestemt system, men

tager afsæt i elevernes faktiske forudsætninger, lærerens glæde ved faget og sunde fornuft.

Dette synspunkt bakkes op andetsteds:

”

Hvad sker der, når vi – af nød eller lyst – i højere og højere grad bruger forlagenes digitale fagportaler? Hvad er det for teoretisk grundlag, dannelsessyn og fagligt perspektiv, der kommer til udtryk i undervisningen?

Debatten om den læremiddelstyret undervisning blev for alvor skudt i gang med udgivelsen *Læremidlernes Danskfag*, som en gruppe forskere fra DPU, Aarhus Universitet står bag (Bremholm, J., Bundsgaard, J., Fougst, S. S. og Skyggebjerg, A., 2018), og vi er ret sikre på, at den har godt fat i mange dele af literacykredslobet på både læreruddannelserne og i skolerne.

En anden debat, der siden Fælles Mål trådte i kraft i 2014 har stået på inden for hele folkeskoleområdet, er spørgsmålet om, hvordan ”målstyret” eller ”læringsmålstyret” undervisning skal fortolkes – særligt i forhold til dannelse. Nu, hvor bindingerne i Fælles

Mål er blevet ”løsnet”, sådan at de enkelte videns- og færdighedsmål ikke længere er bundne mål, men mere retningsgivende som pejlemærker, lukkes der måske op for nye måder at diskutere den mangfoldige undervisning i literacy på.

2. Literacy og skolestart

Literacy og skolestart er en kategori, som på samme vis som den foregående, har literacydidaktikken i skolen som omdrejningspunkt, men her med børnehaveklasse og indskoling i fokus. Her omfatter interessen også personalets (efter)uddannelse, hvilket vi ikke før har set så tydeligt italesat i HOT-undersøgelserne:

”

Børnehaveklasseledere bør systematisk uddannes i den nye sprogvurdering, så de er i stand til at varetage opgaverne med afsæt i faglig viden og indsigt i børns tidlige skriftsprogstilegnelse.

Vi står med flere og flere uuddannede lærere i skolen, der skal løfte den samme opgave, men uden at være uddannet til det. Det er et problem ikke mindst, fordi de faglige mål i o. klasse er blevet større end tidligere.

Pædagogers og læreres faglighed bliver efter respondenternes mening sat på prøve i øjeblikket, og det giver anledning til en diskussion om, hvordan ressourcer og lærerkræfter skal bruges i skolen, så der bliver flere differentieringsmuligheder. Noget der tydeligvis er behov for:

”

Vi får flere og flere inklusionselever helt fra de små klasser. Hvordan får vi de elever integreret i klassen så hurtigt som muligt? Der skal bruges mange ressourcer på at få dem kørt i stilling, så de er parate til læring. Der kan være mange forskellige problematikker, men succesoplevelser vil altid være en god start. Der skal bruges ekstra ressourcer på at få dem lært at læse/skrive/regne, så vi kan fange dem på fagligheden. Der er selvfølgelig elever, der har faglige udfordringer, men de kan stadig fanges, hvis de får de rigtige udfordringer, der sikrer dem succes.

Der skal være mere hjælp til, hvordan du differentierer din undervisning, når du bruger et bestemt bogsystem. Der er meget lidt differentiering i begynderdansk-systemerne. Som lærer skal man lede efter passende læsning selv, eller hvis man er heldig at have en læsevejleder, der har tid til at finde noget frem.

Der tegner sig også et billede af, at vores respondenter ønsker en fornyet diskussion af mål og metoder i indskolingen:

”

Med et bredt literacybegreb, der bestemt også afspejles i Fælles Mål for 1.-2.klasse, er jeg flov over, hvordan rigtig mange indskolings elever udsættes for en ensidig og dødkedelig undervisning i læsning og skrivning, der enten er meget afkodningsbaseret eller meget materialebaseret. Jeg savner at se et bredere fagligt repetoire foldet ud.

Lærerne i indskolingen må gribe i egen barm: Der er tendens til for meget og for dårligt stilladseret gruppearbejde hos de helt små elever på baggrund af triste oplæg, og det ses tydeligt, at eleverne alt for ofte ikke er klædt godt nok på, hverken fagligt eller pædagogisk til at deltage i det. Hvor er den gode samtale og de gode tekster, der kan engagere børnene?

3. Tidlig literacy

Den tidlige literacy, som meget bredt kan defineres som det 0-6 åriges barns sprogdudvikling, er efterhån-

den en fast kategori på HOT-listen. En af vores respondenter giver et bud på, hvorfor det er væsentligt at have fokus på dette:

”

Gode sproglige forudsætninger og et nuanceret ordforråd og begrebsverden skaber bedre deltagelsesmuligheder for skolestartere. Arbejdet med at skabe gode overgange mellem dagtilbud og skole er ligeledes vigtigt for barnets fremtidige skoleliv.

Den tidlige skriftsprogstilegnelse fylder meget og med god grund. Det spiller en afgørende betydning for børns møde med skriftsproget, at deres naturlige interesse og nysgerrighed for skriftsproget bliver mødt med anerkendelse samt motiverende og eksperimenterende tilgange til tegn, sprog og litteratur. Der påhviler pædagoger en stor opgave her.

Tidlig literacy er hot. Fordi det er vigtigt, og fordi det har politisk slagkraft. Når regeringen taler om mere sprogscreening i 0. klasse, stopprøver etc., så runger det hult, fordi jeg kender den virkelighed, pædagoger står i i forhold til at nå omkring sprogstimulering af alle børn med udgangspunkt i deres forudsætninger.

Og i den virkelighed så jeg hellere, at ressourcerne blev brugt på efteruddannelse eller opnormering af pædagogisk arbejdskraft.

Så endnu en gang viser vores respondenter altså bekymring for faglighed og tildeling af ressourcer i forhold til arbejdet med den tidlige literacy. Men det er måske ikke så mærkeligt, for med literacy som en del af de pædagogiske læreplaner og med en obligatorisk børnehaveklasse med stigende krav til at udvikle det talte og skrevne sprog er der bred opmærksomhed på literacy indenfor dagtilbudsområdet.

4. Ordblindhed

Udredning for ordblindhed og indsatser for at støtte børn i læse- og skrivevanskeligheder er et hot emne, der for første gang oprådte på HOT-listen i 2017. De nye ordblindetest gør det muligt tidligt at finde og igangsætte en indsats for de elever, der har svage skriftsproglige forudsætninger. Her peger respondenterne på, at der både skal arbejdes kompenserende og laves en særligt tilrettelagt undervisning, som den enkelte elev har brug for.

”

At have adgang til kompenserende hjælpemidler gør det ikke alene. Lærerne skal også kende de muligheder og de begrænsninger, der ligger i redskaberne, og de skal i højere grad blive opmærksomme på, hvordan eleverne bruger og kan bruge redskaberne.

De respondenter, der mener, at ordblindhed er hot, er helt enige om, at læse- og skriveteknologi ikke alene skaber resultater.

”

Der er stigende opmærksomhed på teknologiens betydning for den måde, vi praktiserer literacy på – om devices fx betyder mere, mindre, lettere eller sværere adgang til at læse og ytre sig.

Nu er vi der, hvor kompenserende læse- og skriveteknologier ikke længere er afhængig af stort og klodset udstyr. Moderne teknologi har gjort det muligt at integrere læse- og skrivestøtte i de programmer, eleverne alligevel benytter i skolen. Fx som en lille tilføjelse

til browseren. Det betyder, at elever med udfordringer i langt højere grad burde have mulighed for at deltage og udvikle sig fagligt i skolens fag.

Når teknologien og alt materiellet står klar, så bør man ifølge vores respondenter satse mere på efteruddannelse og faglig sparring på dette område. Dette skulle gerne lede til didaktiske overvejelser, god undervisning og et fælles sprog, sådan at læse- og skriveteknologiernes støtte fører til succesfulde læse- og skriveprocesser.

5. Sproglig udvikling i alle skolens fag

Med **Sproglig udvikling i alle skolens fag** har vi igen en kategori, der knytter sig til literacydidaktik, der breder sig til alle skolens fag. Kategorien har ligget på HOT-listen gennem næsten alle år, dog med en udvikling i betegnelsen: Fra **Faglig læsning** over **Faglig læsning og skrivning** til nu **Sproglig udvikling i alle skolens fag**. Noget der eventuelt kan vise et skift i fokus. Det mener en respondent i hvert fald:

”

Det er min opfattelse, at vi i disse år bevæger os fra et fokus på ”faglig læsning” til et mere overordnet fokus

på ”sprog i fagene”, dvs. et bredere fokus. Det ses fx i nyere læremidler, læringsportaler (Clio Online) og i efterspørgslen på efteruddannelseskurser af lærere: ”Faglig læsning” har alle i hvert fald hørt om (uanset hvor meget det så er implementeret i praksis rundt omkring), men fokus på sprog i fagene mere overordnet er der stadig en vis nyhed i. Og ikke kun i forhold til genre, men et bredere fokus på, at sprog og fag hænger sammen.

Nogle respondenter peger endvidere på, at der er kommet flere flersprogede elever i den almindelige undervisning, som lærer sprog samtidig med, at de lærer fag:

”

Fag, sprog, læsning og skrivning skal integreres for at løfte alle elevers læring, også de flersprogede elevers. Og fordi et fokus på at modellere læse- og skrivestrategier kvalificerer og fokuserer elevernes receptive og produktive arbejde med tekster, herunder forståelsesarbejdet med faglig læsning og skrivning – alle skal arbejde med teksters formål, struktur og sprogræk for at styrke den faglige forståelse og ordforrådsdannelse.

En respondent fremhæver, at mange fagtekster i dag er svært tilgængelige både pga. opsætning og layout, men også pga. manglende naturlig progression i de forskellige faglige forløb i de forskellige undervisningsmaterialer. Andre betoner, at det især er en stor mundfuld at læse de svære fagtekster i udskoling og ungdomsuddannelse. Mange børn og unge magter det ikke, og faglærere ser ikke altid deres elevers udfordringer, og netop af den grund er det fortsat vigtigt med især modellering af læse- og skrivestrategier, herunder arbejdet med genrepædagogik, skriveskabeloner og læseguides.

6. Digital literacy

Dette er en ny kategori på listen, der er brandhot! Der er bred enighed om, at der er stigende opmærksomhed på og behov for at undersøge det digitale felt i et literacyperspektiv i forhold til kommunikation i forskellige digitale kontekster:

”

Vi er stadig i gang med at forstå, hvad overgangen fra papir til skærm betyder for børn og unges læsning,

skrivning og kommunikation i billede og lyd. Meget efteruddannelse og forskning fokuserer her.

En anden spørger:

”

Hvad betyder det for eleverne at læse i forskellige universer? Hvilke læsestrategier forudsætter de forskellige medier?

Digitale teknologier er et medspillende aspekt ved næsten al kommunikation. Nye typer af kompetencer er derfor afgørende for at kunne deltage aktivt og medskabende, og e-PIRLS-undersøgelsen fra 2016 (udgivet i 2018) viste da også, at elever i 4. klasse scorede højt på online læsning af informerende tekster¹. Kommunikation i digitale kontekster, hvad enten der er tale om børns fremstilling/produktion eller læsning, kalder – ifølge vores respondenter – igen og igen på ny forskning og nye didaktiske refleksioner:

¹ Se fx www.unipress.dk/media/14941/9788771845334_pirls-2016.pdf

”

Det er HOT at tale om multimodale literacykompetencer (og det skal det også være), men det er stadig lidt uklart, hvad det egentlig dækker over. Fælles Mål for dansk understøtter ikke dette område nok og er ret uklar, når man forsøger at gå nærmere ind i kompetenceområderne.

Mange kommuner har indført iPads eller andre teknologier i indskoling – det betyder, at børn arbejder med andre læseprocesser og skrive/fremstillingsprocesser end tidligere. De bruger apps, der giver mulighed for multimodal tekstproduktion, de bruger oplæsningsfunktioner til at støtte egen afkodning. Det fører naturligt nok til, at lærere og forskere interesserer sig for, hvordan arbejdet med digital literacy kan udvikles.

Inden for den digitale literacy findes også et fokus på læsning og produktion af multimodale tekster, altså tekster, der kommunikerer via forskellige udtryksformer, det være sig skrift, lyd og/eller billede.

”

At den multimodale tekstlæsning står centralt, ses af det generelle fokus på ”Literacy” og ”Multimodalitet” i disse år, ikke mindst på læreruddannelsen. Der findes nationalt bestemte moduler med disse navne. Der udgives og bruges fortsat en del litteratur med afsæt i socialsemiotisk forskning. I undervisningsforløb på fagportalerne ser man et stærkt fokus på multimodal tekstlæsning. Alene på Gyldendals danskportal til mellemtrinnet ligger der 3-4 forløb om dette.

Det er interessant, at flere respondenter ikke har givet en begrundelse for at udpege genrøddagagikken i år. Måske er den underliggende logik, at emnet har en indbygget popularitet.

Multimedialitet er et begreb, der indgår i forenklede Fælles Mål for dansk, og det er en kategori, som udfordrer og tager mange. Der er åbenlyst brug for at sætte fokus på det.

Det er interessant, at flere respondenter ikke har givet en begrundelse for at udpege genrøddagagikken i år. Måske er den underliggende logik, at emnet har en indbygget popularitet.

BURDE-VÆRE-**HOT** 2018

På andre typer af HOT-lister går man op i, hvad der er HOT, og hvad der er NOT. Vi er mere interesserede i, hvad der kan blive det *næste* hotte, enten fordi et eller flere områder fortjener mere udbredelse, eller fordi nogen kan gå rundt med spændende forsknings-, udviklings- eller undervisningstanker, som andre kan inspireres af. Typisk har respondenterne mange forskellige bud på, hvad der burde tales mere om eller gøres mere ved inden for literacy. Dog har vi alligevel kunnet samle nedenstående 5 kategorier på årets BURDE-VÆRE-HOT-liste:

1. Literacydidaktik i skolen (11)
2. Udvikling af professionelles literacykompetencer (7)
3. Elevers literacykompetencer (6)
4. Literacy og dannelse (6)
5. Digital literacy (5)

1. Literacydidaktik i skolen

Førstepladsen går nok en gang til **Literacydidaktik i skolen**. Når der er så stor en faglig spredning i de enkelte klasser på de enkelte skoler, og lærerne oplever det som vanskeligt at sørge for, at alle elever får mulighed for deltagelse og udvikling, bliver det afgørende at diskutere en bred vifte af områder inden for undervisning i literacy. Vores respondenter mener, at læringsmål, metoder, differentiering, begrundelser for undervisningens indhold, læremidler, test og forældresamarbejdet omkring literacy bør være hot.

På den måde går mange af de samme synspunkter, som vi så på HOT-listen, igen, især omkring forholdet mellem læremidler og indholdet i undervisningen:

”

Læremidler repræsenterer forskellige syn på, hvad sprog og læring er, og dermed også på, hvad literacy er. Når engangsbøger med udfyldningsdiktater og undervisningsforløb af varierende kvalitet på de digitale portaler udgør en stor del af pensum, er der risiko for, at danskfagets indhold og metoder ensrettes, og fagets diversitet og mangfoldighed indsnævres. Jeg

tror og håber, at kvaliteten af læremidlerne til dansk-faget vil få øget opmærksomhed både blandt lærere, på læreruddannelsen og på forlagene i kølvandet på forskningsresultaterne fra DPU.

Også opmærksomheden på at udvikle børns og unges læsevane og sætte fokus på læselyst bør være hot, både forskningsmæssigt og i praksis:

”

Alt for mange børn dropper bøger/læsning, når de har forstået, hvordan man gør – fordi de ikke kan mærke, hvorfor man skal gøre det. Det handler om at udvikle læselyst, det handler om at få lyst til at læse og kaste sig ud i det, fordi det simpelthen giver mening for den enkelte.

Forskningen har lille opmærksomhed på udvikling af læsekultur og læseforståelse hos halvstore børn, og det glemmes måske også let i skolen, at læsning og literacy ikke er en færdighed, som er tilegnet én gang for alle. Den seneste PIRLS-rapport og den allernyeste læsevaneundersøgelse fra *Tænketanken for fremtidens biblioteker* er derfor meget værdifuld.

2. Udvikling af professionelle literacykompetencer

Dette års andenplads på BURDE-VÆRE-HOT-listen lægger sig tæt op ad *Literacydidaktik i skolen*, men det får sin egen kategori, fordi respondenterne vier dette område en særlig opmærksomhed. Der udtrykkes både bekymring for og interesse for de fagfolk, der til dagligt leder, underviser og er sammen med vores børn og unge, og nogle respondenterne er tydelige omkring, hvad de mener, der skal til. Både når det handler om uddannelse af lærere og pædagoger og forskning i det didaktiske og pædagogiske felt:

”

Der er behov for mere fokus på sprogundervisningen i uddannelsen af kommende pædagoger, for at de kan løfte opgaven.

De lærerstuderende skal have tid og mulighed for at fordybe sig mere i det faglige stof på området, så de kan opnå reelle skriftsprogliche kompetencer – både ift. egen formåen og i et didaktisk perspektiv.

Der er brug for at undersøge og forske i læreres viden om og syn på literacykompetencer og -didaktik set i

lyset af de massive krav, der stilles til deres elever. Der er brug for indsigt i sammenhænge mellem læreres literacykompetencer og den literacyundervisning, de praktiserer.

Endvidere mener respondenterne entydigt, at man bør rette opmærksomheden mod, at såvel producenter af læremidler og lærere i skolen kritisk forholder sig til kvaliteten af de læremidler, der udgives og bruges i skolen:

”

Læremidlerne bør udvælges nøje og anvendes med bevidsthed ift., hvad vi forskningsmæssigt ved virker i forhold til eleveres læse- og skriveudvikling. Der er mange årsager til, at bestemte materialer hitter, og her spiller traditioner, kommuners økonomi og politik om digitale læremidler, begrænset forberedelsestid osv. helt sikkert en betydelig rolle.

3. Flersprogede elevers literacykompetencer

En del respondenter er optagede af den opgave, der ligger i at undervise i det sprogligt og kulturelt mang-

foldige klasserum. Da en større andel af folkeskolens elever er flersprogede, kræver det naturligt nok nye indsigter og nye metoder at støtte og bygge ovenpå disse elevers literacykompetencer. Derfor finder vi flersprogede elevers literacykompetencer på en tredjeplads.

Respondenterne peger på, at der er brug for at prioritere dette område både forskningsmæssigt og ressourcemæssigt:

”

Der kommer flere og flere tosprogede elever i klasserne, der bliver konstant talt om, at de tosprogede ikke klarer sig godt nok i folkeskolen. Hvordan får vi løftet denne opgave? Hvordan får vi opprioriteret undervisningen, så vi får den hjælp, der er brug for, når de skal lære at læse m.m.

Det er med stor bekymring, at jeg ser, hvordan denne gruppe elever i alt for høj grad overlades til sig selv i almenundervisningen. Selv de mest engagerede og dedikerede lærere må konstatere, at de ikke har mulighed for at støtte godt nok op om disse elever, fordi

der er for mange elever og for lidt støtte i klasserne. Der er stadig stort behov for fokus på drøftelse af inklusion.

Det vigtige spørgsmål er, hvordan de flersprogede elever gives deltagelsesmuligheder, både i undervisningen, i forhold til det senere uddannelsesforløb og i fællesskaber i og uden for skolen:

”

Jeg kunne godt tænke mig at få sat spot på de sproglige vilkår, som eleverne møder med i undervisningen, og hvordan literacyundervisningen kan udvikles, så tosprogede elever i højere grad end nu har mulighed for at gå til folkeskolens prøver.

Ligeledes er det vigtigt at fokusere på, hvordan man kan tilrettelægge en undervisning, der tager udgangspunkt i det flersprogede barns forudsætninger. Flersprogede børn har gjort deres erfaringer med og på flere sprog, og derfor må lærerne inddrage elevernes sproglige bagage i undervisningen:

”

Metoderne, lærere bruger i literacyundervisningen, er ofte den samme uanset elevernes sproglige baggrund, men vilkårene er væsentligt forskellige.

4. Literacy og dannelse

Seks respondenter er enige om, at dannelse også bør være hot, og derfor kommer denne kategori også på fjerdepladsen. Det var et område, der sidst var på BURDE-VÆRE-HOT-listen i 2015, og dannelsesdiskussionen bølger atter inden for uddannelses- og skolesektoren.

Først og fremmest ser vi, at der er en spirende modstand i underviserkredse mod mål- og middeldidaktik med målstyring, kompetencer, test og summativ evaluering, som har fyldt den undervisningspolitiske diskurs en del år. Flere af vores respondenter ser dannelsen og ”danskfaget som dannelsesfag ” som et modsvar hertil. En siger:

”

Det er vigtigt, at vi holder fast i betydningen af dannelsesbegrebet, og at vi tænker både digital dannelse og ”almen” dannelse. Bøger har stadig deres beretti-

gelse – både analogt og digitalt – og der skal skabes rum for, at elever på alle trin og gennem litteratur og kunst får mulighed for at reflektere og filosofere over deres liv, deres hverdag og den verden, de lever i. Dette er helt afgørende i forhold til den test- og målkultur, der fylder så meget.

Der er også en bred interesse for oplevelse og fortolkning, ligesom vi ser en interesse for, hvordan elevers bevidsthed om egne forforståelser, kulturelle selvfølgeligheder og forventninger kan understøtte forskellige elevers identifikationsmuligheder og deres mulighed for at udvikle sig:

”

Vores helte og antihelte stammer i dag for de allerflestes vedkommende primært fra film, serier og computerspil. Kan det virkelig passe, at mødet med disse helte og skurke er mindre fremmede for vores empati, end hvis vi havde læst om dem i en bog? Eller er der tale om, at en kvalificeret dannelse af vores følelsesliv finder sted, blot på nye og anderledes måder? Og hvordan bliver formidlere og lærere klædt på til at danne nye generationer gennem fortolkning af disse billedbårne fiktioner?

Endelig er respondenterne meget interesserede i, hvordan børn dannes af at spille computerspil og af at være på sociale medier. Både fordi nye studier viser, at integration af spil og læring kan supplere og kvalificere multimodale læse- og skrivepraksisser, og fordi arbejdet med spil har et potentiale for udvikling af receptiv og produktiv sprogbrug i mange modaliteter:

”

Mange lærere regner ikke dette for andet end tidsfordriv. Hvordan giver vi denne dannelse opmærksomhed og værdi? Ved at undersøge den og forske i området.

6. Digital literacy

Digital literacy, som vi også så det på HOT-listen, går igen på BURDE-VÆRE-HOT-listen. Undervisning, reception, læsning og fremstilling af digitale og multimodale tekster burde, ifølge respondenterne, være hot, fordi området enten er forsømt, for ubeskrevet, eller fordi vi ved for lidt om det.

En respondent vil gerne have digital literacy tydeliggjort i Fælles Mål, så det står ligeså klart beskrevet som fx kompetenceområdet læsning. Ifølge en anden respondent bør området være hot på grund af manglende digitale kompetencer hos lærerne, manglende genrekendskab og manglende forståelse for de æstetiske dimensioner ved multimodale udtryk:

Lærere kender ofte ikke så meget til software, der kan bruges til at producere hjemmesider, plakater, podcasts, film og andre digitale produkter. Mange lærere kan heller ikke definere, hvad en bog-vlog, en podcast eller en webside er. De ser ikke, at der er tale om storer, som kræver yderligere definition i klasseværelset. De har svært ved at se, hvordan fagene udtrykker sig igennem disse genrer på nye måder. Og de forveksler ikke sjældent genre med software, når de fx beder deres elever lave en "pixton", en "imovie" eller en "wix".

En respondent mener, at de æstetiske fag med fordel kan opprioriteres, sådan at flere tværfaglige arbejder kan opstå og fx multimodale produktioner kan blive mere kvalificerede:

Skal det give mening at lave podcast, webside eller andre multimodale produkter i undervisningen, må lærere kunne vise sammenhænge mellem faglige begreber og visuelle og lydige fortolkninger af disse. Elever, der bruger lang tid på at finde billeder og lægge farve på en hjemmeside om middelalderen, arbejder med et blik på middelalderen. Dét blik kan bedst kvalificeres af lærere med lige dele forståelse for historie og visuelle diskurser.

I det hele taget bør multimodal læsning også være hot, fordi de modaliteter, børn møder og benytter sig af både i skolen og andre steder, kræver andre læsestrategier, end når der "blot" er tale om skreven tekst. Der er derfor brug for mere viden, flere nuancer og flere praktiske anvisninger til det konkrete arbejde med multimodale tekster.

KORT OG HOT

Hvad kan vi bruge årets HOT og BURDE-VÆRE-HOT lister til? Hvad var det overraskende eller det nye, som kalder på diskussion, opmærksomhed og måske også ressourcer?

Særligt interessant, mener vi, det er, at lærernes brug af de forskellige forlags materialer og fagportaler stort set aldrig før været et "issue" for respondenterne. Det er det i år. Det kan skyldes udgivelsen *Læremidlernes danskfag*, der har vakt debat og ført til overvejelser over vægtningen af kundskaber og færdigheder i danskfaget.

En anden ting er fokus på de flersprogede elever, der har været i den danske folkeskole i flere generationer

nu. Det er dog første gang, de optræder på en af vores lister i en separat kategori. Det kan skyldes, at der i løbet af det seneste år har været et politisk fokus på, hvordan sprogvurderingerne af de flersprogede børnehaveklasseelever skal bruges. Dog er det ikke her, vores respondenter lægger vægten. De er interesserede i at diskutere, hvordan vi kan forske i og udvikle en didaktik, der gavner og udvikler lærere og elever i det sprogligt og kulturelt mangfoldige klasserum.

Endelig er der fokus på udvikling af professionelles literacykompetencer – et område, vi heller ikke tidligere har haft på HOT-listen. Det har vi nu. Hele vejen rundt udtrykkes der et stort behov for forskning i og opgradering af studerendes og fagfolks viden om literacy og deres muligheder for at lede literacyprocesser på alle niveauer. Det er tydeligt, at respondenterne brænder for at samle, skabe og sprede viden om, hvordan pædagoger bedst kan møde børn, og lærere bedst kan undervise elever, så de får gode literacykompetencer.

Det gør vi også i Nationalt Videncenter for Læsning. Tak for denne gang!

HOT 2013

Faglig læsning

Tidlig indsats

Genrepædagogik

Test og evaluering

IT og læsning

Literacy

HOT 2014

Genrepædagogik

Literacy

Faglig læsning

Multimodal læsning

Test

Tidlig skriftsprogstilegnelse

HOT 2015

Genrepædagogik

Faglig læsning og skrivning

Multimodal læsning

Tidlig literacy

Læremidler

Literacy som begreb

Målstyret læse- og skriveundervisning

HOT 2016

Tidlig literacy

Genrepædagogik

Faglig læsning og skrivning

Multimodal læsning og skrivning

Målstyret læse- og skriveundervisning

Test og evaluering

HOT 2017

Literacydidaktik

Sproglig udvikling i alle skolens fag

Literacy og skolestart

Ordblindhed

Tidlig literacy

Multimodalitet

HOT 2018

Literacydidaktik i skolen

Literacy og skolestart

Tidlig literacy

Ordblindhed

Sproglig udvikling i alle skolens fag

Digital literacy

